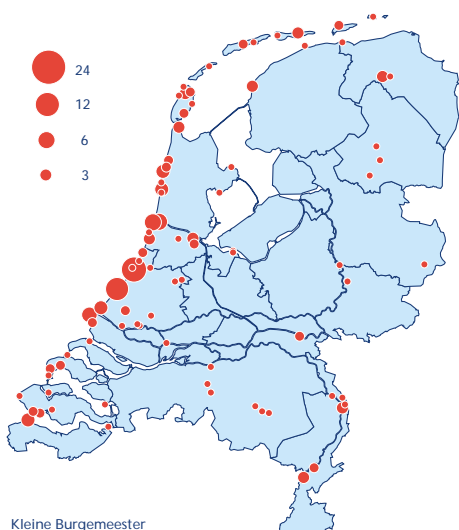
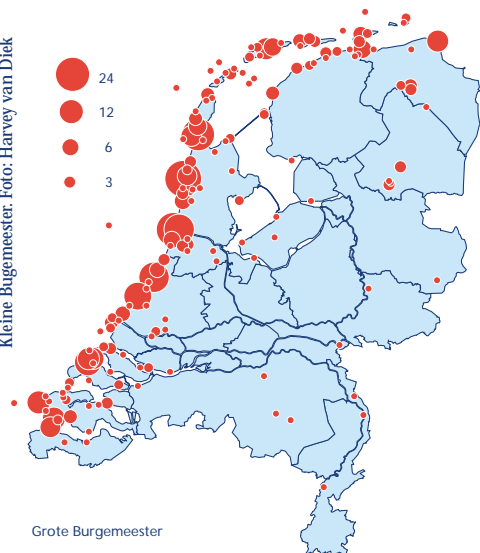

De gekozen Grote of Kleine Burgemeester: too close to call

Bij het bekijken van een groep meeuwen langs de kust, in een vissershaven, op een slaappleats of vuilnisbelt in het binnenland, zal elk vogelaarshart wat snellen gaan kloppen, als er een meeuw met lichte vleugelpunten tussen staat. Het effen geelbruine kleed van onvolwassen vogels en de lichte mantel van de adulten maken de verdere determinatie van een burgemeester niet al te lastig (een enkele leucistische Zilvermeeuw daargelaten). En als je er geen tegenkomt, is er in de wintermaanden altijd wel ergens in het land een overwinterende vogel te vinden, vaak jaren achtereenvolgend op dezelfde plek.

Kleine Burgemeester. Foto: Harvey van Diek

Figuur 1. Verspreiding van Grote- en Kleine Burgemeester. Per atlasblok zijn de maand-maxima opgeteld.

Sinds het begin van het Bijzondere Soorten Project niet-broedvogels (BSP) in 1989 maakt de Grote Burgemeester hiervan deel uit, terwijl de Kleine Burgemeester vanaf januari 1998 meedoet. Tot die tijd werden waarnemingen van de laatste soort beoordeeld door de Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna (CDNA). In het BSP-bestand zitten nu 876 records (753 exemplaren ter plaatse en 157 langsvliegend) van Grote Burgemeesters en 36 (plus 16 van de periode tot 1998; totaal 46 ter plaatse, 6 langsvliegend) van Kleine Burgemeesters. Het aantal van 186 waarnemingen van Grote Burgemeesters in dezelfde periode (vanaf 1989) geeft een aardige indicatie van het verschil in talrijkheid. Om beide soorten over een langere periode met elkaar te kunnen vergelijken, zijn ook de waarnemingen vanaf 1989 uit Dutch Birding en het Atlasbestand voor Winter- en Trekvogels (periode 1978-1983) aan het werkbestand toegevoegd.

Broedgebied

Beide soorten broeden langs de kust van Groenland en Noordoost-Canada. Het verspreidingsgebied van Grote Burgemeesters is echter veel ruimer en bestrijkt ook de noordkusten van Canada, Alaska en Rusland. De dichtstbijzijnde broedgebieden liggen op Spitsbergen en IJsland. Ringgegevens zijn schaars en omdat er in Nederland nooit een geringe vogel is gevonden, is de herkomst van beide soorten onbekend. Uit ringonderzoek langs de westkust van Groenland is gebleken dat beide soorten hier voornamelijk standvogel zijn; slechts twee van de 557 terugmeldingen van Kleine Burgemeesters komen uit Groot-Brittannië. De populaties van beide soorten in Oost-Groenland hebben meer trekneiging (beide soorten overwinteren algemeen op IJsland) en Kleine Burgemeesters in Nederland zullen waarschijnlijk vooral daarvandaan komen. Van Grote Burgemeesters uit het Europese arctische gebied is bekend dat ze in zuidwestelijke richting wegtrekken en tot in Groot-Brittannië, IJsland en zelfs Groenland overwinteren. Grote Burgemeesters in Nederland

kunnen dus van Spitsbergen, IJsland, maar mogelijk ook van Oost-Groenland afkomstig zijn.

Verspreiding

In Nederland worden beide soorten vooral langs de Noordzeekust, in het Waddengebied en in de Delta gezien (figuur 1). Uit deze regio's stamt 88% van de Grote Burgemeester-waarnemingen, waaronder zelfs enkele van ver op zee. Kleine Burgemeesters worden vaker uit het binnenland gemeld; 39% van de waarnemingen is verder dan 5 km van de kustgebieden gedaan. Mogelijk speelt hier mee, dat een Kleine Burgemeester in het binnenland een dusdanige bezienswaardigheid is dat deze eerder wordt doorgegeven dan langs de kust.

Verblijfsduur

Grote Burgemeesters zijn gedurende alle maanden van het jaar waargenomen (figuur 2). Op een enkele overzomeraar na, kunnen de eerste vogels al eind augustus arriveren. De aantallen stijgen tot half oktober, wanneer er ook iets meer langsvliegende vogels worden gemeld, en de stand blijft dan vrij stabiel tot de kerst, om daarna bijna te verdubbelen. Vanaf half februari zet een afname in en van half maart tot in mei worden nog lagere aantallen gemeld, welke vooral in het Waddengebied worden gezien. Op Kleine Burgemeesters moeten we langer wachten, op een enkeling na in het vroege najaar worden ze pas in december wat vaker gezien. Het aantal waarnemingen blijft tot eind april stabiel; hoewel er geregeld vogels tot in mei blijven rondhangen, ontbreken waarnemingen die wijzen op overzomeren. In figuur 3 zijn de aankomst- en vertrekdata van Grote Burgemeesters uitgezet over een reeks van jaren. Hieruit blijkt dat de vogels in het najaar eerder beginnen te arriveren en in het voorjaar later vertrekken. In beide gevallen is dit statistisch significant, wat niet geldt voor de geringe vervroeging van de mediane datum. De achtergronden voor deze intrigerende ontwikkelingen zijn onbekend; in het voorjaar zou, op grond van de gemiddeld

BSP Contactpersonen

Binnen de Werkgroep Avifauna Drenthe heeft Remco Drewes de coördinatie van het BSP in District 4 (Drenthe) overgenomen van Albert Hidding. Albert, heel hartelijk dank en Remco natuurlijk welkom en veel plezier met het project. Hans Mom is jarenlang voor het BSP niet-broedvogels contactpersoon geweest in District 19 (Zuid-Holland-Zuid). Hij heeft aangegeven per 1 januari 2005 te willen stoppen. Hans, geweldig bedankt voor al je inspanningen! Goed nieuws is dat er al een opvolger is gevonden: Sander Elzerman uit Ridderkerk. Sander, leuk dat je het wilt gaan doen en veel plezier in je district. Post voor Sander en alle andere contactpersonen loopt via het SOVON-kantoor.

GEZOCHT: Voor de Veluwe (District 11) zijn we op zoek naar iemand die ingestuurde waarnemingen kan controleren en het regionale aanspreekpunt van het project wil zijn. Neem contact op met Arjan Boele (arjan.boele@sovon.nl, 024-6848111).

milder wordende winters, eerder een vroegd vertrek verwacht worden.

Plaatstrouw

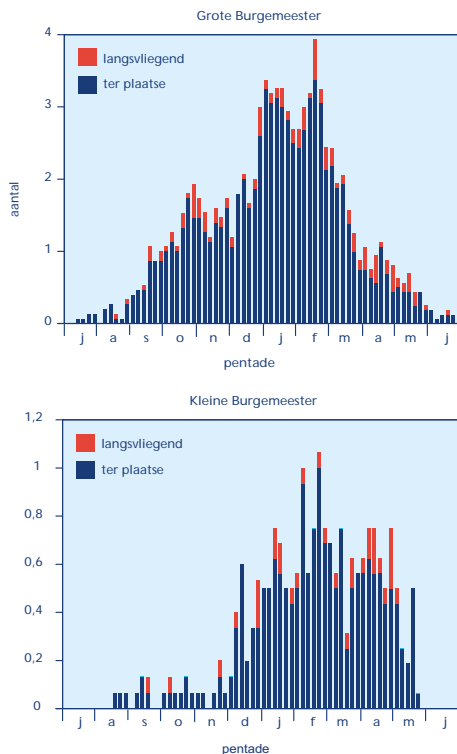
Uit kleurring-gegevens is gebleken dat veel meeuwen opmerkelijk plaatstrouw zijn aan hun overwinteringsplek. Van zeldzame meeuwen kun je er ook redelijk zeker van zijn dat een jaren achtereen terugkerende vogel hetzelfde exemplaar betreft. Een voorbeeld is de Ringsnavelmeeuw in Goes die voor het achtste achterevolgende seizoen het veldje van Tractorhandel Weststrate heeft opgezocht. Een zelfde beroemdheid was de Grote Burgemeester van de Brouwersdam die (naar verluidt) 13 seizoenen lang op de Kabbelaarsbank te vinden was. In zijn voorlaatste seizoen is het stokje overgenomen door een vogel in Den Helder, die dit najaar alweer zijn tiende seizoen is ingegaan. (tabel 1) Deze aankomst- en vertekdata kunnen vergeleken worden met de berekeningen uit figuur 3 en zijn weergegeven in figuur 4. Hieruit blijkt dat de aankomstdatum van de oudgedienden aardig opgaat met die van de hele groep. Dit in tegenstelling tot het voorjaar, wanneer de vertrekdatum meer een individueel gegeven lijkt te zijn, en deze twee adulte vogels toch meestal voor half maart vertrokken zijn.

Leeftijdsofbouw

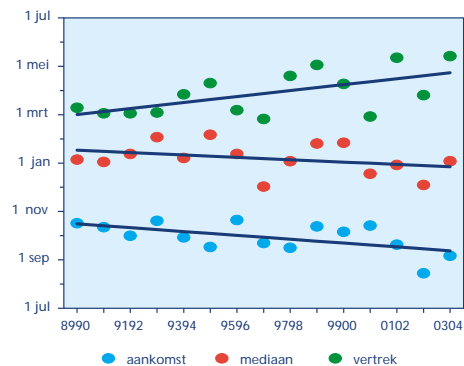
In het BSP worden tot nu toe geen gegevens over leeftijden verzameld, maar aan Dutch Birding worden deze vaak wel doorgegeven. Dit levert, zoals uit figuur 5 blijkt, aardige resultaten op. Gelukkig wordt het binnenkort mogelijk om BSP-waarnemingen via

Tabel 1. Aankomst en vertrek van Grote Burgemeesters op twee vaste overwinteringsplaatsen (vermoedelijk zelfde individu).

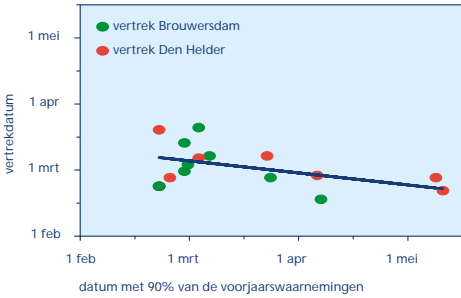
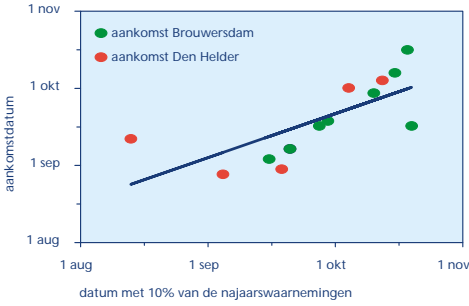
Seizoen	Brouwersdam		Den Helder		
	Eerste	Laatste	Seizoen	Eerste	Laatste
84/85	?	?	95/96	6 jan	9 mrt
85/86	?	8 feb	96/97	3 nov	22 mrt
86/87	?	22 feb	97/98	?	?
87/88	5 nov	?	98/99	?	?
88/89	7 okt	15 mrt	99/00	1 okt	29 feb
89/90	7 sep	10 mrt	00/01	4 okt	28 feb
90/91	29 sep	3 mrt	01/02	30 aug	28 feb
91/92	18 sep	16 mrt	02/03	11 sep	10 mrt
92/93	16 okt	6 mrt	03/04	28 aug	22 feb
93/94	16 sep	28 feb	04/05	30 aug	
94/95	3 sep	18 feb			
95/96	16 sep	17 mrt			
96/97	7 sep	24 feb			

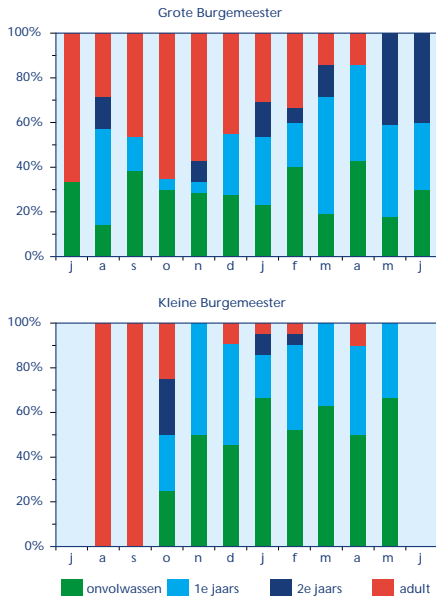
Figuur 2. Seizoenverloop van Grote en Kleine Burgemeester per vijfdaagse periode. (gemiddeld aantal in de BSP-periode)

Figuur 3. Aankomst, mediaan en vertrek van waargenomen Grote Burgemeesters. Aankomst is de dag waarop 10% van de najaarswaarnemingen is gedaan; vertrek de dag dat 90% van de voorjaarswaarnemingen wordt overschreden. De mediaan is de datum waarop 50% van de waarnemingen is verricht.

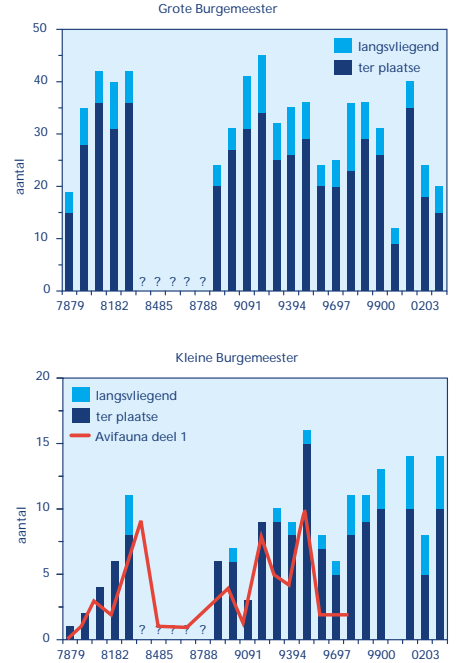

Figuur 4. Aankomst en vertrekdatum van twee 'vaste' wintergasten: de Grote Burgemeesters van de Brouwersdam en Den Helder.

Figuur 5. Leeftjidsverdeling van Grote en Kleine Burgemeesters. (uit waarnemingenrubriek Dutch Birding)

Figuur 6. Aantal waargenomen Grote en Kleine Burgemeesters vanaf 1978/79. Gegevens zijn afkomstig van het Atlasproject voor Winter- en Trekvogels (SOVON), de CDNA, Dutch Birding en het BSP. De rode lijn bij Kleine Burgemeester geeft het aantal (aanvaarde) waarnemingen aan (zie Van den Berg & Bosman, Avifauna deel 1).

internet door te geven, waarbij ook de leeftijd ingevoerd kan worden. Van de Grote Burgemeester meldingen gaat het in 35% van de gevallen om adulte vogels, welke vooral in het najaar aanwezig zijn. In het voorjaar zijn het onvolwassen vogels die langer blijven hangen. Opvallend is het hoge aandeel adulte vogels in de nazomer, zowel van Grote als Kleine Burgemeester. Aangezien de broedkolonies voornamelijk in september en oktober worden verlaten, zou dit, evenals het in augustus arriveren van de adulte vogel in Den Helder, kunnen duiden op een slecht broedresultaat. Maar sommige vogels hebben blijkbaar meer haast dan andere, want eind augustus arriveren er zelfs al eerstejaars vogels. Bij Kleine Burgemeester gaat het meestal om eerstejaars vogels, het aantal tweedejaars is gering en bij beide burgemeesters vergelijkbaar.

Trend en aantal

Over de trend van de Grote Burgemeester kunnen we kort zijn: er lijkt in de loop der jaren geen grote verandering te zijn opgetreden (figuur 6). Het aantal individuen ligt, als de vrij grove berekeningswijze van het maximum aantal per atlasblok en per seizoen

wordt gevolgd, elke winter rond de 30. Hier kunnen dubbelstellingen inzitten wanneer een exemplaar een blokje opschuift, maar er zullen ongetwijfeld ook vogels gemist worden. De Kleine Burgemeester lijkt de laatste jaren te zijn toegenomen, maar vermoedelijk komt dit omdat de soort nu onder het juk van een eventuele beoordeling door het CDNA is uitgekropen, en daarom makkelijker wordt doorgegeven. Het aantal vogels dat ons land bezoekt, ligt daarmee op ongeveer 10. Opvallend is het seizoen 2000/2001 toen er nauwelijks burgemeesters zijn waargenomen, wat hopelijk geen teken voor de toekomst is.

